

ХРОНІКА

Цього року наукова громадськість України відзначає сторічний ювілей з дня народження видатного українського мовознавця академіка Олександра Савича Мельничука, наукова діяльність якого була тісно пов'язана з Інститутом мовознавства ім. О. О.Потебні НАН України, де він тривалий час очолював відділ загального та слов'янського мовознавства. Олександр Савич є автором численних праць у галузі загального й слов'янського мовознавства, етимології, індоевропеїстики та синтаксису. Він розробив концепцію укладання «Етимологічного словника української мови» та очолював колектив авторів цього словника, здійснивши загальне редагування перших чотирьох томів. Роботу в галузі видання словника, етимологічних розвідок, слов'янського і загального мовознавства продовжили його численні учні.

Десять років тому Інститут мовознавства започаткував традицію проведення наукових зібрань на відзначення пам'яті визначного вченого. Друга міжнародна наукова конференція «Академік Олександр Савич Мельничук і сучасне мовознавство» відбулася 25–26 травня 2021 року в онлайн-режимі з огляду на епідеміологічну ситуацію в світі. У роботі конференції взяли участь 39 науковців з України, Білорусі, Польщі та Хорватії, які представляли, зокрема, такі поважні наукові установи, як Інститут славистики Польської академії наук, Інститут мовознавчих досліджень Хорватської академії науки та мистецтва, Білоруський державний університет, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Інститут української мови НАН України, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Львівський національний університет імені Івана Франка, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Донбаський державний педагогічний університет, Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди, Національну музичну академію України імені П. І. Чайковського, Національний інститут стратегічних досліджень.

У вітальному слові директор Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні доктор філологічних наук, професор Б. М. Ажнюк схарактеризував значення наукової діяльності О. С. Мельничука для мовознавства, зокрема наголосив на тому внеску, який академік зробив у розвиток етимологічних студій та теорію мови. Доповідь професора Донбаського державного педагогічного університету В. А. Глушченка «О. С. Мельничук про принцип загального зв'язку явищ у мовознавстві» була присвячена висвітленню тієї ролі, яку академік Мельничук зіграв у виробленні методологічних засад лінгвістичних досліджень. Значення спадщини О. О. Мельничука для сучасної лінгвістики окреслила в своєму виступі професорка Київського національного університету імені Тараса Шевченка І. О. Голубовська, схарактеризувавши концепцію лексичного значення акад. О. Мельничука в міжпара-

дигмальному висвітленні. На пленарному засіданні було також виголошено доповіді, присвячені актуальним проблемам сучасного українського мовознавства. Зокрема, Б. М. Ажнюк розглянув у своєму виступі правописні інновації в світлі української мовної традиції, простежив роль традиції у формуванні норми сучасної української мови. У доповіді О. О. Тараненка «Мова як “дзеркало” етнічної свідомості: так і ні» було розглянуто деякі аспекти складної загальнотеоретичної проблеми співвідношення мови та культури, зокрема ментальності. Н. Б. Мечковська означила у своєму виступі нові підходи до класифікації запозичень у діахронічному аспекті.

У межах конференції працювало чотири секції, присвячені обговоренню широкого кола питань, які перебували в центрі наукових зацікавлень О. С. Мельничука: «Історія та етимологія слов'янських мов», «Питання лексичної, граматичної та словотвірної семантики», «Мова в її зв'язках з мисленням і суспільством» та «Питання теорії мови та методології лінгвістичних досліджень». Учасники мали змогу взяти активну участь в обговоренні проголошених доповідей та висловити свої міркування щодо піднятих у них проблем.

На секції «Історія та етимологія слов'янських мов», яка працювала 25 травня і роботою якої керувала доктор філологічних наук, професор кафедри слов'янської філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка Т. О. Черниш, виголосили сім доповідей, у яких було представлено результати досліджень з використанням як традиційних, так і нових підходів до аналізу походження слів. Окремі етимології було розглянуто в доповідях хорватського мовознавця Алемка Глухака, який зупинився на етимології праслов'янської лексеми **niva*, та співробітниці Інституту славистики Польської академії наук Маріолі Якубович, яка розглянула семантику праслов'янської лексеми **kasati*. О. В. Іваненко представив результати своїх досліджень у галузі вивчення слов'янської теонімії, зокрема походження теоніма Дажьбог, із залученням культурологічних даних. Велике зацікавлення викликала доповідь Т. О. Черниш «Академік О. С. Мельничук і теорія гніздового підходу в лінгвокомпаративістиці та етимології», у якій доповідачка поділилася власними спогадами про тривалу співпрацю з академіком. Професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка А. М. Безпаленко запропонував застосовувати до аналізу змін вокалізму математичні методи. Необхідність міждисциплінарного підходу до розгляду проблеми праїндоевропейських ларингальних була обґрунтована в доповіді докторанта Київського національного університету імені Тараса Шевченка Н. А. Назарова. Доцент Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Є. О. Редько у своєму виступі продемонстрував можливості застосування даних аргументу для уточнення походження окремих лексем.

У перший день роботи конференції 25 травня також працювала секція «Питання лексичної, граматичної та словотвірної семантики», роботою якої керував доктор філологічних наук, завідувач відділу романських, германських і балтійських мов Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні В. П. Пономаренко. На ній було виголошено вісім доповідей. Значну увагу було приділено висвітленню потенціалу використання словників, редактором яких був О. С. Мельничук, у лінгвістичних дослідженнях у галузі семантики. Зокрема, В. П. Пономаренко, ґрунтуючись на даних як «Словника іншомовних слів» під редакцією О. С. Мельничука, так і пізніших

лексикографічних джерел, простежив семантичну еволюцію іншомовних запозичень у сучасній українській мові. Вивченню епонімів за даними словників різного типу було присвячено дві доповіді. Л. О. Андрієнко розглянула це питання на матеріалі «Етимологічного словника української мови», а М. П. Остапенко спиралася на «Словник іншомовних слів» за редакцією О. С. Мельничука. М. П. Брус, яка представляє Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, продемонструвала в своєму дослідженні потенціал «Етимологічного словника української мови» для аналізу походження фемінітивів, стосовно яких в останні роки в українському мовознавстві точаться жваві дискусії. Співробітниця Інституту української мови НАН України І. В. Єфименко доповіла, як в «Етимологічному словнику української мови» представлена суднобудівельна лексика. Крім мовознавчих досліджень за матеріалами лексикографічних джерел, на секції було репрезентовано також розвідки з інших лінгвістичних напрямів. Викладачка Білоруського державного університету Г. П. Латушко розглянула в своєму виступі синтаксично нечленовані висловлення із семантикою байдужості в слов'янських мовах. Співробітниця Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні Л. І. Ніколаєнко спинилася на висвітленні теоретичних аспектів дослідження вербалізації емоцій. Новизною добору предмету дослідження вирізнялася спільна доповідь співробітниць Інституту української мови Т. В. Цимбалюк-Скопненко та співробітника Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні О. І. Скопненка. У ній було розглянуто актуалізацію української лексики в художньому перекладі.

Конференція продовжила свою роботу 26 травня. У цей день працювала секція «Мова в її зв'язках з мисленням і суспільством», на якій було виголошено шість доповідей. Роботою секції керувала доктор філологічних наук, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка Г. М. Наєнко. Культурологічна проблематика перебувала в центрі уваги в доповіді викладачки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова Н. Г. Ареф'євої, яка проаналізувала просторовий лінгвокультурний код у російських говірках Одещини. Дериваційні процеси з погляду образно-метафоричного світосприйняття носіїв мови було розглянуто у виступі викладачки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Т. Є. Гуцуляк. Співробітниця Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського Н. О. Мех виголосила доповідь про актуальну для сучасного світу проблему трансформації мовно-культурного простору під впливом цифровізації. Аспірантка Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні Т. О. Мороз висвітлила теоретичні засади вивчення паремійних одиниць у слов'янському мовознавстві. Г. М. Наєнко присвятила свій виступ аналізу рецепції перекладів Симона Тодорського в українському культурному дискурсі XVIII ст. Викладачка Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського О. В. Сахарова схарактеризувала у своїй доповіді засоби вербалізації внутрішнього стану персонажа в драматургійному монолозі.

Роботою секції «Питання теорії мови та методології лінгвістичних досліджень», яка працювала 26 травня, керував доктор філологічних наук, провідний співробітник Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні С. С. Єрмоленко. На ній було проголошено п'ять доповідей, у яких розглянуто значущі теоретичні проблеми сучасної лінгвістики. Зокрема, С. С. Єрмоленко висвітлив потенціал дискурсивно-функційного підходу для аналізу

епонімів. Співробітниця Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні Г. В. Зимовець розглянула роль соціального чинника в ономастиці. Співробітниця Центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Т. Г. Линник спинилася у своєму виступі на ролі суміжних мовознавчих дисциплін у вивченні граматики сучасної української мови. Професорка Київського національного університету імені Тараса Шевченка О. І. Ніка присвятила свою доповідь з'ясуванню точок дотику між концепцією О. С. Мельничука і лінгвокогнітивним підходом до комунікації. Виступ співробітниці Національного інституту стратегічних досліджень Г. М. Яворської був присвячений методологічним проблемам, а саме з'ясуванню ролі критичної теорії для сучасної лінгвістики.

На підсумковому пленарному засіданні було заслухано доповіді професорів Львівського національного університету імені Івана Франка. Так, Ф. С. Бацевич у своєму виступі розглянув специфіку знакової організації художнього наративу у світлі лінгвoseміотичної концепції О. С. Мельничука. Г. П. Мацюк присвятила свою доповідь соціолінгвістичній проблемі динаміки в пізнанні суспільних функцій української мови, розглянувши її в діахронічному аспекті. Провідний науковий співробітник Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні Т. В. Радзієвська детально проаналізувала мовномисленнєві акти інтерпретації та розуміння в контексті логіко-лінгвістичної проблематики.

Усі виволошені на конференції доповіді викликали жваве обговорення, під час якого науковці висловили свої міркування і критичні зауваження. На засіданнях панувала конструктивна атмосфера, яка сприяла плідним дискусіям і обміну думками з нагальних питань сучасної лінгвістики.

Наприкінці засідання було підведено підсумки та окреслено перспективи наступних досліджень і співпраці в науковій галузі. За матеріалами роботи цього наукового форуму буде видано збірник наукових праць, що надасть науковій громадськості можливість детальніше ознайомитися з результатами досліджень учасників конференції.

Г. ЗИМОВЕЦЬ

20–22 квітня 2021 р. в онлайн-режимі на платформі Zoom відбулася Міжнародна ономастична конференція «Антропоними и антропонимни изследвания в началото на XXI век» («Антропоними та антропонімі дослідження на початку XXI ст.»), присвячена 100-річчю від дня народження видатного болгарського мовознавця-славіста, спеціаліста в галузі ономастики, етимології, історії мови та епіграфіки, професора, доктора філологічних наук Йордана Заїмова. Конференцію було організовано секцією ономастики Інституту болгарської мови ім. Любомира Андрейчина БАН (Софія), з яким пов'язане все наукове життя Й. Заїмова.

Участь у роботі конференції взяли представники різних наукових центрів (національних академій наук і університетів) Болгарії та інших європейських країн: Польщі, Чехії, Румунії, Німеччини, України, Естонії, Росії та Албанії.

Упродовж трьох конференційних днів було обговорено низку актуальних питань сучасної та історичної антропоніміки, які прямо чи опосередковано пов'язані зі сферою наукових інтересів Й. Заїмова.

Роботу конференції відкрила директор Інституту Болгарської мови, проф. Л. Антонова, яка в своєму вітальному слові побажала учасникам наукового заходу плідної праці та цікавих і змістовних доповідей.

Під час пленарного та секційних засідань було виголошено 25 доповідей.

На пленарному засіданні виступило чотири доповідачі, два з яких свої виступи присвятили безпосередньо Й. Заїмову: його учениця — завідувач секції ономастики Інституту болгарської мови БАН, проф. А. Чолева-Димитрова (Софія, Болгарія) — «100 років від дня народження проф. Йордана Заїмова — відданого науці болгарського патріота» та його дочка — проф. Центру фракології Інституту балканських досліджень БАН Р. Заїмова (Софія, Болгарія) — «Невідомий Йордан Заїмов».

А. Чолева-Димитрова розповіла про життєвий і професійний шлях Й. Заїмова, засновника й керівника секції ономастики та групи з видання староболгарських пам'яток Інституту болгарської мови БАН. Вона поділилася своїми особистими спогадами про нього як багатогранну особистість — ученого, учителя та людину великої духовної культури; детально спинилася на його працях з ономастики (гідронімії, топонімії, антропонімії) та історії болгарської мови. За словами доповідачки, Й. Заїмов може слугувати прикладом для наступних поколінь дослідників своїм завзяттям і відданістю улюбленій справі.

Р. Заїмова ознайомила учасників конференції з нелінгвістичними захопленнями свого батька, зокрема літературною діяльністю (поезія і поетичні переклади творів західноєвропейської та російської класики) й мистецтвом (частину зі збережених скульптурних витворів було продемонстровано під час презентації). Також доповідачка розповіла про домашній архів ученого — *Scripta varia*, в якому зберігаються його рукописи, зокрема щоденник, та неопубліковані поетичні спроби й переклади з художньої літератури.

Інші доповіді на пленарному засіданні були присвячені двом різним аспектам історичної та сучасної ономастики. У. Бияк (Краків, Польща) у своєму виступі розглянула традиційну ономастичну проблематику крізь призму антропоцентризму — специфіку польських географічних назв, мотивованих особливими іменами: дослідницею відновлено низку антропонімів, збережених в основах польських ойконімів, гідронімів та мікротопонімів. Подібне комплексне дослідження, на думку доповідачки, дозволить верифікувати більш ранні власні результати й приверне увагу до ролі позамовних чинників у формуванні відантропонімних ойконімів у інших слов'янських країнах.

До актуальної проблеми синхронної ономастики — ролі власних назв у медійному просторі — звернувся у своїй доповіді «Роздуми над ономастикою новин у сучасних засобах масової інформації» О. Фелесан (Клуж-Напока; Бая-Маре, Румунія), який зауважив, що, оскільки власні назви зустрічаються повсюдно в різних формах (заголовках і текстах новин) у засобах масової інформації, новинне повідомлення декодується крізь призму ономастики. Презентація доповіді була присвячена кільком новинним подіям останнього періоду, в яких згадано різні види власних назв. Доповідач дійшов висновку, що помітна тенденція останнього часу, яку яскраво демонструють новини в сучасних ЗМІ, — це вплив політкоректності на ономастику.

Роботу учасників конференції було організовано в п'яти секціях.

У межах першої секції «Історична антропонімія» виголошено п'ять доповідей, тематика яких стосувалася дослідження антропонімів у різних писемних джерелах: середньовічних пам'ятках, архівних документах, надгробних плитах та ін.

У центрі уваги доповіді Л. Тасевої (Софія, Болгарія) «Прізвиська візантійських правителів у болгарських і сербських середньовічних перекладах» було дослідження прізвиськ-епітетів трьох візантійських імператорів, південнослов'янські відповідники яких простежуються в болгарських перекладах шести грецьких текстів різних жанрів XI–XIV ст. Дослідження показало, що середньовічні перекладачі віддавали перевагу слов'янським еквівалентам оригінальних грецьких імен.

І. Карачорова (Софія, Болгарія) у своєму виступі «Ще раз про Кокалянську пам'ятку» схарактеризувала антропонімний матеріал, відображений у тексті Урвицького збірника, який склали в Свято-Михайлівському монастирі с. Кокаляне в першій половині XVII ст. Серед проаналізованих 365 особових назв дослідниці вдалося виявити 75 імен, не представлених у відомому іменнику Й. Заїмова.

Про результати вивчення чоловічих і жіночих особових імен, збережених у надгробних написах негрецького населення м. Одесоса, доповіла Д. Котова (Софія, Болгарія). Дослідження засвідчило строкату етнічну картину міста римського періоду та диспропорцію в наданні грецьких імен чоловічому та жіночому населенню.

М. Цибранська-Костова (Софія, Болгарія) у своєму виступі «Жіноча антропонімія в нотатках болгарських середньовічних письменників» розглянула жіночі особові імена простих жінок та історичних постатей жіночої статі, вилучені з двотомного видання нотаток болгарських письменників X–XVIII ст. Проведене дослідження, зокрема, дало можливість простежити місце жінки в ієрархічній родовій системі болгар.

У доповіді О. К. Шапошникова (Москва, Росія) «Зіставлення іменних традицій болгарсько-антського та ільменсько-словенського діалектних ареалів» було здійснене порівняльне дослідження особових імен двох віддалених народів давньої Славії. Проведене дослідження дозволило виявити 300 антропонімних ізоглос протослов'янського характеру в мовах різних слов'янських підгруп.

На другій секції «Мода на імена в глобальному світі» було заслухано сім доповідей, тематика яких стосувалася дуже популярного нині аспекту синхронних антропонімічних досліджень у контексті міграційних процесів.

Виступ Л. Меніку (Тірана, Албанія) був присвячений аналізу останніх тенденцій у виборі імені для новонароджених в Албанії 2019 р. Доповідачка відзначила вплив соціокультурних змін на албанський іменник останніх років.

Застосовуючи методи двох різних лінгвістичних дисциплін — соціолінгвістики та ономастики, К. Ісса (Софія, Болгарія) у своєму виступі спробувала проаналізувати іменник болгарських іммігрантів м. Сідней (Австралія). Доповідь засвідчила перспективність застосування соціолінгвістичних методів у сучасних антропонімічних студіях.

Виступ А. Хуссар (Таллінн, Естонія) було присвячено динаміці особових імен естонців у XX — на початку XXI ст. Доповідачка детально спи-

нилася на різних екстралінгвальних чинниках, що впливали на вибір імені для новонародженого.

Тема була продовжена доповіддю Н. Данчевої (Софія, Болгарія), яка поділилася спостереженнями над жіночими особовими іменами у м. Варна на початку ХХІ ст. Дослідниця дійшла висновку, що 60–70 % серед зареєстрованих імен на зазначеному хронологічному зрізі становлять особові імена іноземного походження.

Схожій проблематики стосувалася й доповідь Г. Петкової (Пловдив, Болгарія), об'єктом дослідження якої стали іноземні особові імена, засвідчені в м. Софія в 2014 р. Доповідачка висловила занепокоєння тенденцією до швидкого поширення іноземних імен серед болгар, що може призвести до повної втрати вікових традицій, пов'язаних з практикою надання імен у Болгарії.

Про вплив культурної ідентичності південно-західних болгар на вибір імен для новонароджених у м. Благоевград на початку ХХ ст. йшлося у виступі Т. Христової (Благоевград, Болгарія).

Р. Левкова (Велико-Тирново, Болгарія) у своєму виступі звернула увагу на популярність жіночого особового імені *София* в Болгарії та за її межами. Зокрема, дослідниця детально зупинилася на сприйнятті цього давнього християнського імені на початку ХХІ ст.

На секції «Антропоніми в топонімії та різних документальних джерелах» виступили троє доповідачів. Виступи С. Вербича (Київ, Україна) та І. Єфименко (Київ, Україна) були присвячені історико-етимологічному аналізу відантропонімічних ойконімів різних регіонів України та їхньому реконструктивному потенціалу.

Матеріалом для першої доповіді «Ойконімікон регіонів України давнього заселення — цінне джерело реконструкції автохтонних слов'янських антропонімів» стали ойконіми Тернопільської області (в минулому — територія Західного Поділля та Північної Волині), що мотивовані давніми слов'янськими антропонімами — іменами-композиціями, відкомполітичними та відапеліативними утвореннями. Етимологічний аналіз розглянутих ойконімів засвідчив архаїчну структуру твірних антропонімів, які становлять праслов'янську лексичну спадщину.

Фактажем для другої доповіді «Відантропонімічні утворення в пізньому ойконіміконі України» стали ойконіми чотирьох українських областей Північного Сходу, Півдня та Південного Сходу. Проведене дослідження засвідчило відсутність в основах розглянутих ойконімів питомих слов'янських антропонімів архаїчної структури та дозволило констатувати, що специфіка пізнього ойконімікону України спричинена низкою екстралінгвальних факторів, насамперед характером заселення кінця ХVІІІ ст. — початку ХІХ ст.

Новий погляд на вивчення антропонімії продемонстрував у своїй доповіді, присвяченій зв'язку між ономастикою та металінгвістикою, Т. Вебер (Мюнхен, Німеччина). На підставі аналізу антропонімічної системи південноєстонської громади Краасна, яка зазнала низки перетворень унаслідок політичних, соціальних, культурних та лінгвістичних змін, дослідник дійшов висновку, що метадані антропонімії містять цінну інформацію про контекст, у якому були надані та функціонували особові імена.

У межах секції «Сучасні антропонімі дослідження» було виголошено чотири доповіді, які висвітлювали різні аспекти синхронних антропонімічних студій.

Лінгвістичній сутності китайських антропонімів була присвячена цікава доповідь О. Хамаєвої (Москва, Росія), яка описала та проаналізувала китайські антропоніми — імена та прізвища — як суцільне смислове ціле.

Ж. Дворжакова (Прага, Чехія) у своєму виступі «Особові імена чеських та моравських євреїв у повоєнний період» звернула увагу на роль позамовних чинників при виборі імені для дитини в єврейських сім'ях у різні історичні періоди розвитку держави — комуністичний та посткомуністичний.

У виступі М. Влахової-Ангелової (Софія, Болгарія) на синхронному та діяхронному рівнях було розглянуто болгарські особові імена, похідні від протослов'янського кореня *Бог*-. Особливу увагу доповідачка приділила функціонуванню та поширенню цих антропонімів у першій половині ХХІ ст.

П. Боровяк (Познань, Польща) у своєму виступі ознайомив учасників конференції з найважливішими досягненнями славістів і полоністів познанського університету ім. Адама Міцкевича в галузі антропоніміки (2013–2021 рр.).

Проблеми функціонування власних назв у медійних текстах було присвячено виступ С. Насакіної (Одеса, Україна), яка звернулася до антропонімів, зафіксованих у структурі заголовків Всеукраїнської культурно-просвітницької газети болгар України «Роден край». Доповідачка зауважила, що оніми в заголовках газет — унікальний масив лексики, який допомагає зберегти релігійну та національну ідентичність болгарської діаспори в Україні.

На п'ятій секції «Власні назви в теоретичній перспективі» розглядалися деякі теоретичні проблеми сучасної, зокрема літературної, ономастики. Із доповідями виступили двоє учасників конференції: Б. Парашкевов (Софія, Болгарія), який дослідив смислові і структурні зв'язки між болгарськими прізвищами питомого й іноземного походження, що їх він представив у лексикографічних гніздах, та Є. Дикова (Софія, Болгарія), предметом розгляду якої були способи активізації риторичного потенціалу антропонімів у художньому поетичному тексті та принципи перекладу власних імен згідно з поетичними особливостями тексту, насамперед ритмом.

Цікавим завершальним акордом конференції став показаний учасникам документальний фільм про Й. Заїмова «Коріння», знятий болгарським телебаченням ще за життя вченого.

За матеріалами конференції опубліковано збірник наукових праць, назва якого вдало відбиває сприйняття постаті Й. Заїмова організаторами й учасниками конференції¹.

І. ЄФИМЕНКО

¹ Див.: Слѣдовати достоить : Докл. от междунар. ономаст. конф. «Антропоними и антропонимни изследвания в началото на ХХІ век», посветена на 100-годишнината от рождението на проф. д.ф.н. Йордан Заимов (1921–1987), 20–22 април 2021 г., гр. София / отв. ред. А. Чолева-Димитрова, М. Влахова-Ангелова, Н. Данчева. София, 2021. URL: [www.press.bas.bg/bg/eBooks-105/show-106\(29\)](http://www.press.bas.bg/bg/eBooks-105/show-106(29)) (дата звернення: 07.06.2021).